

Ur *Internationalen* nr 6 1982

Kjell Östberg

Sveriges första trotskist

Petrus Carlsson, medlem i Socialistiska Partiet på 30-talet

När KAF i helgen bytte namn till Socialistiska Partiet står en förhållandevis stark organisation och en tusenhövdad skara bakom det.

Men Petrus Carlsson, Sveriges första trotskist hade inte en lika lätt uppgift.

Ändock började han för över 50 år sedan med stor energi att få ett socialistiskt parti att sluta upp bakom Fjärde Internationalens fanor.

Petrus föddes i slutet av förra seklet i Persnäs på norra Öland. 19 år gammal utvandrade han till USA. Det var mitt under första världskriget, när dyrtid och livsmedelsbrist tvingade många att lämna landet för att finna en bättre utkomst på andra sidan Atlanten.

Men vanliga arbetare skar inget guld med täljknivar i USA på 20-talet. Arbetsförhållandena var otrygga och när depressionen slog till 1929 kastades miljoner i arbetslöshet.

Petrus Carlsson återvände hem till Öland, åtminstone för ett tag, trodde han. Under åren i USA hade Petrus Carlsson blivit kommunist. När det amerikanska kommunistpartiet i slutet på 20-talet kraftigt påverkades av den internationella kommunistiska rörelsens byråkratisering och stalinisering gjorde Petrus som en annan svensk utvandrare, Carl Skoglund. Han bröt med det stalinistiska partiet och anslöt sej till oppositionen.

Även i Sverige var kritiken stor mot Kommunistiska Internationalens utveckling och den ultravänsterkurs som alla kommunistpartier anbefalldes från Moskva. Ja, i Sverige var motståndet så stort att majoriteten av det svenska kommunistpartiet vägrade att underordna sig Kornintern.

Så när Petrus kom hem igen våren 1930 fanns det två Sveriges kommunistiska parti, SKP.

Det ena kallades "Sillenarna", efter sin ledare, och stod kvar som sektion av Komintern. Trots att del var det klart minsta partiet överlevde det, och är idag Vpk.

Kilbommarna störst

Det största partiet var "kihlbommarna", som idag kanske mest är känt under det nämn man antog först 1934: Socialistiska partiet. Det var alltså ett av de få kommunistpartier som till sin majoritet bröt med Kominterns kommunistiska urartning. Det var det parti i Sverige som attraherade de flesta revolutionära arbetare, som varken ville acceptera det socialdemokratiska klassarbetet eller den stalinistiska byråkratiseringen. Det byggde vidare på många av den svenska arbetarrörelsens bästa kamptraditioner. Men samtidigt tog dess ledning ofta en vacklande inställning till många av 30-talets viktigaste klasskampsfrågor, både i Sverige och internationellt. Kihlboms socialistparti var ett vad vi brukar kalla centristiskt parti. Men ändå var det självklart att det var med Kihlboms parti Petrus Carlsson tog kontakt när han började orientera sig i den svenska arbetarrörelsen.

Kamp mot vänstern

I flera brev till Socialistiska partiet under våren 1930 bad han om partimaterial, först för att läsa, sedan också för att sprida. Han uttryckte sin tillfredsställelse över Kihlboms partiets kamp mot Kominterns ultra-vänsterkurs, och meddelade att han själv var oppositionsman som ingalunda givit tappt. Han rapporterade också om läget bland de skandinaviska kommunisterna i USA, som var "i famnen på Sillénfamiljen".

Petrus Carlsson planer på att återvända till USA gick om intet. Men han fortsatte att noga följa vad som hände den amerikanska kommunismen. Han prenumererade på den trotskistiska *The Militant*, och bombarderade socialistpartiet och dess tidning *Folkets Dagblad* med artiklar av Trotskij och andra, som han tyckte borde publiceras.

Petrus Carlsson höll också kontakt med den internationella vänsteroppositionen, ur vilken Fjärde Internationalen höll på att växa fram. Petrus informerade om utvecklingen i Sverige och försökte sprida den trotskistiska rörelsens material i Sverige. Även med Trotskij själv korresponderade Petrus.

Petrus Carlsson, Sveriges första trotskist förde en omfattande korrespondens med Socialistiska partiet och dess ledare.

Tyvärr verkade arbetet inte ha blivit allt för framgångsrikt. Norra Öland var väl inte heller den bästa utgångspunkten för ett ingripande i den svenska klasskampen.

Och Socialistiska partiet av 30-talsmodell blev inte det revolutionära parti som kunde erbjuda ett revolutionärt alternativ till reformism och stalinism.

Med tilltagande bitterhet konstaterar Petrus detta i några brev till Karl Kihlbom.

I stället för att söka sej till Fjärde Internationalen var socialistpartiet under 30-talet indraget i fruktlösa försök att bygga en international av en samling centristiska partier. Särskilt upprör

det Petrus att Socialistpartiet och dess tidning *Folkets Dagblad* inte informerar sina anhängare om Vänsteroppositionens arbete ute i Europa. Varför då? frågar han i ett brev till Kihlbom i november 1933, och fortsätter:

Jag kan förklara hela saken. Det därför att ditt parti är, liksom hela Komintern, byråkratiserat. Medlemmarna äger inte rätt att i sin egen press yttra sin mening uti sådana politiska frågor. Därför uppstår det också opposition som du måste kasta ut. Det kallar du för ett arbete för skapandet av en ny international. Nog tror jag att det kommer att bli en ny international bildad, men utan din förskyllan eller värdighet, som det heter. Jag tror inte att du kommer att lägga två strån i kors för den frågan annat än att prata vackra fraser om den. För ett arbete för att få till stånd en ny international fordras en helt annan kurs än den du nu styr, och en annan taktik än den du nu för...

Kamratligen. Med kommunistiska hälsning

Petrus Carlsson

Vi kommer säkert att återkom till det gamla socialistpartiet i *Internationalen*. Det finns mycket att lära av det, och inte minst den kamp deras hängivna medlemmar utkämpade under 30-talet. Men som sammanfattning av partiets ledning och dess grundläggande brister står sej Petrus Carlssons omdöme gott.

Lästips

Kjell Östberg: [Carl Skoglund – Mannen utan papper](#) Historien om en svensk revolutionär som blev trotskistisk pionjär och arbetarledare i USA.

Kjell Östberg: [Hur uppstod den svenska trotskismen?](#)

[INTERNATIONALEN, nr 1](#). Detta är ett utdrag ur första numret av denna tidning, som gavs ut av *Revolutionära socialistiska partiet, RSP*, svensk sektion av Fjärde Internationalen, den första svenska trotskistiska organisationen, som bildades 1949.

P-O Mattson: [Bertil Säfström - 65 år som aktivist i arbetarrörelsen och vänstern](#) (om en svensk trotskistisk pionjär)